

13. Håkansson G. Svenska som förstaspråk och som andraspråk. Likheter och skillnader / Gisela Håkansson : Åhl, Hans (red.) – Svenskan i tiden – verklighet och visioner. – Stockholm : Nationellt Centrum & HLS Förlag, 2000. – 138–154 p.

Тоба М.В.

Диалоговый формат взаимодействия в новом лингвистически-культурном пространстве

В статье представлен шведский опыт оптимизации процесса языковой аккультурации детей-мигрантов. Указано на то, что именно диалоговый формат позволяет детям-мигрантам выступить в роли субъектов коммуникации в новом лингвистически-культурном пространстве.

Ключевые слова: диалог, диалоговое взаимодействие, дневник (loggbok [логбук]), коммуникативные компетенции, языковая аккультурация.

Toba M.V.

Dialogue format of interaction in the new linguistic and cultural space

The article presents the experience of the Swedish language acculturation process optimization migrant children. Pointed out that it is an interactive format allows migrant children to act as subjects of communication in the new linguistic and cultural space.

Key words: dialogue, dialogue interaction, diary (loggbok), communicative competence, linguistic acculturation.

Тоба Маріанна Васи́лівна – доктор психологічних наук, професор кафедри соціальної та практичної психології Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Северодонецьк.

УДК 159.928

Щербакова О.О.

**ПСИХОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА АКАДЕМІЧНО ЗДІБНИХ УЧНІВ
В УМОВАХ МЕРИТОКРАТИЧНОЇ ОСВІТИ**

Стаття присвячена дослідженню особистісних особливостей академічно здібних учнів в умовах меритократичної освіти. Визначено зв'язок між достатнім рівнем шкільної мотивації й високим рівнем самооцінки учнів в класах «Інтелект України», а також високий рівень благополуччя взаємин у групі та високий рівень креативності академічно здібних учнів початкової школи в умовах меритократичної освіти. Джерел – 7.

Ключові слова: молодший школяр, меритократична освіта, академічно здібні діти, інтелектуальний потенціал нації, креативність.

Постановка проблеми. Соціально-економічні перетворення у нашому суспільстві виявили потребу в людях творчих, активних, креативно мислячих, які здатні нестандартно вирішувати поставлені завдання та на основі критичного аналізу ситуації формулювати нові перспективні задачі. Розуміння необхідності цілеспрямованого «виращування», зміцнення інтелектуального потенціалу нації та створення спеціальної системи освіти для академічно здібних та обдарованих дітей прийшло сьогодні і в Україну.

У сучасній українській освіті досить вагомим є потік нововведень, що стосуються як форми, так і змісту навчання. Тому в сучасних умовах навчально-виховного процесу вивчення і використання індивідуальних особливостей академічно здібних учнів

набувають все більшого значення, а завдання освіти стають більше спрямованими на розвиток здібностей і пізнавальних інтересів школярів, підвищення їх активності в пізнавальній і практичній діяльності [3; 4; 5].

Так, в Україні здійснюється комплексний педагогічний експеримент всеукраїнського рівня «Створення системи супроводження навчання, виховання та розвитку академічно обдарованих дітей дошкільного та молодшого шкільного віку», в межах науково-педагогічного проекту «Інтелект України».

Вступ дитини до школи — це різка зміна її життя і діяльності. Дитина йде до школи з фізичною й психологічною готовністю до цієї зміни. У шкільному навчанні використовуються і продовжують розвиватись фізичні й розумові здібності, формуються психічні властивості молодшого школяра.

Навчання дітей молодшого шкільного віку передбачає необхідність врахування важливих психологічних закономірностей їх розвитку, до яких можна віднести назрілі протиріччя між зрісшими інтелектуальними можливостями дитини і специфічно доцільними способами їх задоволення. Інтелектуальна сфера дитини 6-7 років вже в певній мірі готова до систематичного навчання, дитина прагне до самоствердження в таких видах діяльності, які вже підлягають громадській оцінці і охоплюють сфери життя, раніше недоступні дитині [2; 6; 7].

Аналіз досліджень і публікацій засвідчує, що проблемі особистісних особливостей академічно здібних дітей в умовах меритократичної освіти присвячено недостатню кількість наукових праць.

Більшість дослідників, що вивчають психологічні особливості академічно здібних учнів розглядають: індивідуально-психологічні особливості особистості дитини (О.Л. Венгер, Л.О. Венгер, Н.І. Гуткіна, Т.В. Костяк, О.Є. Кравцова, Н.Г. Лусканова, Г.А. Цукерман тощо); психологічну готовність дитини до школи (А. Анастезі, Л.І. Божович, Л.О. Венгер, О.Л. Венгер, Л.С. Виготський, А.В. Запорожець, І. Шванцар); емоційний розвиток дітей дошкільного та молодшого шкільного віку (О. Кононко, О. Кульчицька, В. Мухіна, П. Якобсон) [2; 6]; академічну обдарованість дітей (А. Вайнбрэннер, Ю. Гільбух, М.С. Лейтес, В.М. Теплов, К.А. Тимірязев) [3; 5]. Велика увага приділяється специфіці шкільного середовища, у яке приходять першокласники (М.Р. Бітянова, О.К. Дусавицький, А.Д. Карнишев, В.К. Лосева, М.В. Максимова, В.С. Мухіна, А.А. Реан, Ю.П. Федорова тощо) [3; 6; 7]. Але при такому підході поза увагою вчених залишається проблема вивчення особистісних особливостей академічно здібних дітей в умовах меритократичної освіти.

Мета статті – визначити психологічні особливості академічно здібних учнів в умовах меритократичної освіти.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. Зазначено, що важливою подією в житті дитини є вступ до школи. Діти по-різному переживають її залежно від психологічної готовності. Більшість дітей охоче йде до школи. Діти включаються в навчальну діяльність, яка стає провідною в їх житті. Психологічній готовності дітей до шкільного навчання присвячені роботи Г. Віцлака, О.В. Запорожця, В.К. Котирло, С.О. Ладивір, Н.А. Побірченко, Є.В. Проскури, Н.Ф. Скрипченко та ін.

У процесі навчання здійснюється розвиток в учнів пізнавальних процесів, який характеризується кількісними та якісними їх змінами. Помітних успіхів досягають молодші школярі в набуванні здатності здійснювати цілеспрямовані дії, долати при цьому зовнішні та внутрішні труднощі. Формуванню їх вольових якостей сприяє передусім шкільне навчання, яке вимагає від учнів усвідомлення й виконання обов'язкових завдань, підпорядкування їм своєї активності, довільного регулювання поведінки, вміння активно керувати своєю увагою, слухати, думати, запам'ятовувати, узгоджувати свої потреби з вимогами вчителя [2; 7].

Зазначено, що під впливом навчання і виховання у дітей молодшого шкільного віку формуються такі риси характеру, як цілеспрямованість, акуратність, любов до праці

тощо. Важливою умовою формування рис характеру є життя учнів у шкільному колективі, їх участь у дитячих організаціях. Положення про те, що формування особистості відбувається головним чином у взаєминах з однолітками, товаришами по навчанню і дорослими, що оточують її, є незаперечним у педагогіці і психології. Причому підкреслюється першорядна роль відносин учнів у групі чи колективі, в якому вони постійно займаються навчальною діяльністю, грою тощо. Успіх у формуванні рис характеру в молодших школярів залежить від багатьох умов, серед яких провідне місце належить єдності вимог школи і родини, позитивному прикладу дорослих, розумному застосуванню ними заохочень і покарань (В.І. Абраменко, М.Ф. Добринін та ін.).

Такі вчені як В.І. Абраменко, І.М. Данилюк, Н.П. Зубалій, Г.О. Карпова, О.І. Киричук вважають, що оцінні судження учнів, які вони висловлюють по відношенню до ровесників та дорослих є важливою умовою розвитку в учнів самооцінки. У формуванні самооцінки, самокритики та інших проявів самосвідомості учнів важливу роль відіграють стосунки учнів у колективі. Взаємодіючи з членами колективу, школяр порівнює себе з іншими дітьми, вчиться об'єктивніше оцінювати свої фізичні й розумові сили, свої якості, знаходячи критерії для об'єктивної оцінки своєї діяльності.

Уже на початку навчання в школі першокласники відрізняються один від одного рівнем обізнаності з навколишнім світом, спостережливості, вмінням думати, запам'ятовувати й відтворювати, висловлювати свої думки за допомогою усного мовлення та ін. [6; 7].

Індивідуальні відмінності виявляються і в шкільній учбовій діяльності молодших школярів, в її результативності. Діапазон цих відмінностей у одних галузях навчання звужується, а в інших— розширюється (О.В. Скрипченко). У процесі навчання здібності в учнів не тільки використовуються, а й розвиваються. Виробляються уважність, спостережливість, якості пам'яті, мислення й мовлення, а також емоційні й вольові властивості (О.В. Киричук, Г. Крайг, К. Копитянська, Л. Скрипченко та ін.).

З перших днів перебування дітей у школі вчитель учить їх бути уважними, спостерігати демонстровані їм об'єкти, запам'ятовувати їх, слухати, уявляти, думати, висловлюватися, стежити за вимовою тощо. Тим самим він звертає увагу на різні сторони їх психічної діяльності, допомагає їм усвідомлювати свої психічні процеси, дії, довільно їх скеровувати, оволодівати ними, стримуватися, керувати своєю поведінкою, помічати й виправляти свої вади. У молодшому шкільному віці формується все точніше і повніше уявлення про свої фізичні і психологічні якості та якості оточуючих людей, що призводить до уточнення і ускладнення Я-образу та образів інших людей (М.Й. Боришевський, П.Р. Чамата та ін.).

З метою визначення психологічних особливостей учнів, які почали навчатися за науково-педагогічним проектом «Інтелект України», нами була досліджена група академічно здібних дітей молодшого шкільного віку, які навчалися за різними педагогічними програмами через застосування методик [1; 4].

Дослідження проводилося на базі Харківської гімназії № 169 м. Харкова протягом вересня – листопада 2013 р. У дослідженні взяли участь 90 академічно здібних учнів перших класів.

Для визначення соціометричного статусу дитини в системі міжособистісних відносин, рівня благополуччя взаємин в групі, коефіцієнта взаємності або згуртованості дітей ми обрали соціометричний тест.

Соціометрію серед учнів початкових класів ми провели за допомогою *тесту «Два будиночка»*. Зазначимо, що рівень благополуччя взаємин у дітей, що навчаються за програмою «Інтелект України», був визначений як високий (66,7% дітей у «сприятливій зоні»), тобто більшість дітей групи знаходяться в сприятливих статусних категоріях, а у дітей, що навчаються за гімназійною програмою, рівень благополуччя взаємин знаходиться на середньому рівні (58,6% дітей у «сприятливій зоні»), що можливо при однаковому взаємовідношенні між сприятливими та несприятливими категоріями.

Важливим діагностичним коефіцієнтом, що характеризує відносини, що існують в групі, є показник задоволеності дітей своїми відносинами з однолітками або згуртованості (див. рис. 1).

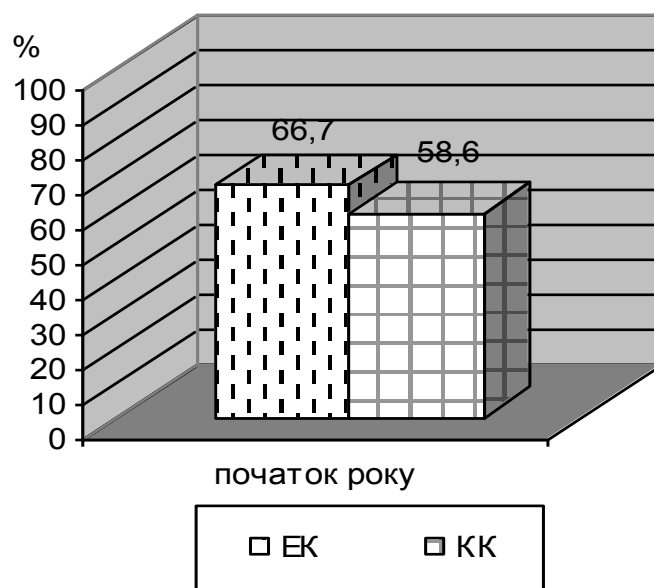

Рис. 1 Показники згуртованості молодших школярів

Визначено, що в групі «Інтелект України» (ЕК) вже на початку року показник задоволеності дітей своїми відносинами з однолітками знаходився на 4 – надвисокому рівні, в той час як у дітей гімназійного класу (КК) цей показник знаходився на 3 рівні.

В той же час, на підставі дисперсійного аналізу суттєвого впливу програми навчання на психологічний статус учнів не встановлено на початку навчального року ($F = 0,84$; $p = 0,36$), що підтверджується і порівняльним аналізом розподілу учнів (див. табл. 1).

Таблиця 1

Розподіл учнів перших класів на початку навчального року в залежності від статусних категорій за соціометричним дослідженням ($M \pm m, \%$)

Досліджені групи	Статусні категорії			
	«ізолювані»	«прийняті»	«бажані»	«зірки»
ЕК, n=60	5,8 ± 3,2	30,8 ± 6,4	42,3 ± 6,9	21,2 ± 5,7
КК, n=30	11,5 ± 6,4	26,9 ± 8,9	38,5 ± 9,7	23,1 ± 8,4

Необхідно зазначити, що співвідношення кількості ізолюваних дітей до загального числа членів групи дозволяє встановити коефіцієнт ізолюваності, який

розглядається як діагностичний показник успішності роботи педагога по вихованню дружніх взаємин дітей.

Аналізуючи отримані дані було виявлено, що групу учнів які навчаються за програмою «Інтелект України» можна вважати благополучною, тому що коефіцієнт ізольованості складає 5,6% учнів (в межах норми до 6%), а колектив дітей в гімназійному класі – менш благополучним, тому що коефіцієнт ізольованості 11,5% учнів.

Самооцінка є одним із компонентів самосвідомості і включає, поряд зі знаннями про себе, оцінку людиною своїх фізичних характеристик, здатностей, моральних якостей і вчинків. Характер самооцінки учнів визначає формування тих або інших якостей особистості.

Для вивчення рівня самооцінки дитини та рівня невідповідності між "Я-реальним" та "Я-ідеальним", ми використовували *методику дослідження самооцінки «Драбинка» (С.Якобсон, В.Щур)*.

За результатами дослідження, яке проводилося на початку року, ми виявили, що високий рівень самооцінки мають 60,4% учнів; середній рівень – 37,7% учнів; низький – 1,9% учнів, що навчаються в класах за програмою «Інтелект України». Також ми виявили, що високий рівень самооцінки мають 57,7% учнів; середній рівень – 42,3% учнів; низький рівень – 0% учнів, що навчаються в гімназійному класі (див. таб.2).

Таблиця 2

Характеристика самооцінки учнів перших класів (M ± m, %)

Досліджені групи	Рівень	Самооцінка		
		Власна	З позиції мами	З позиції вчителя
		початок року	початок року	початок року
ЕК, n=60	низький	1,9 ± 1,9	5,7 ± 3,2	1,9 ± 1,9
	середній	37,7 ± 6,7	18,9 ± 5,4	20,8 ± 5,6
	високий	60,4 ± 6,8	75,5 ± 6,0	77,4 ± 5,8
КК, n=30	низький	0,0	3,8 ± 3,8	0,0
	середній	42,3 ± 9,9	23,1 ± 8,4	19,2 ± 7,9
	високий	57,7 ± 9,9	73,1 ± 8,9	80,8 ± 7,9

Визначено, що учні з адекватною самооцінкою мають більш високий рівень успішності, велике поле інтересів, активність їх спрямована на різні види діяльності, а також на міжособистісні контакти спрямовані на пізнання інших і себе в процесі спілкування.

Для оволодіння навчальною діяльністю на достатньому та високому рівнях необхідний відповідний рівень сформованості мотиваційного та інтелектуального компонентів.

Для визначення одного з основних структурних компонентів *учбової діяльності* мотивації, на констатуючому етапі, ми обрали методику "Анкета для визначення шкільної мотивації учнів початкових класів" (Н.Г. Лусканової).

Зазначимо, що формування мотивації навчання в шкільному віці є однією з проблем сучасної школи. Мотивація навчання в молодшому шкільному віці

характеризується первинним входженням дитини в навчальну діяльність, оволодінням видами навчальної діяльності [3; 4].

Проаналізувавши отримані результати ми побачили, що низький рівень шкільної мотивації (4 рівень) – мають досліджувані гімназійного класу – 6,9% учнів, в класах «Інтелект України» таких учнів не було виявлено. Зазначимо, що такі школярі відвідують школу неохоче, воліють пропускати заняття. На уроках часто займаються сторонніми справами. Відчувають серйозні утруднення в навчальній діяльності. Перебувають у стані нестійкої адаптації в школі. Зовнішня мотивація (3 рівень) – була виявлена в класах «Інтелект України» – у 6,7% учнів, а гімназійному класі – у 13,8% учнів. У цих дітей позитивне ставлення до школи, але школа залучає більш її позаучбовими сторонами. Виявлено, що середній рівень шкільної мотивації (2 рівень) – мають досліджувані гімназійного класу – 41,4% учнів, а в класах «Інтелект України» – 46,7% учнів. Подібні показники мають учні, що успішно справляються з учбовою діяльністю. Для цих дітей характерна наявність високих пізнавальних мотивів, прагнення успішно виконувати запропоновані школою вимоги, вони сумлінні, і відповідальні.

Визначено, що високий рівень шкільної мотивації (1 рівень) – мають досліджувані в класах «Інтелект України» – 46,7% учнів, в гімназійному класі – 37,9% учнів. Зазначимо, що такі діти відрізняються наявністю високих пізнавальних мотивів, прагненням найбільш успішно виконувати всі запропоновані школою вимоги. Вони дуже чітко реагують на всі вказівки вчителя, сумлінні і відповідальні, сильно переживають, якщо одержують незадовільні оцінки або зауваження педагога.

Нами було з'ясовано, що в певній групі молодших школярів яскраво виражена висока шкільна мотивація. При цьому високий рівень прояву цих якостей взаємозалежний з інтелектуальним рівнем учнів. За даними Кондрацької Л.В. учні початкової школи, які мають високу шкільну мотивацію інтелектуальний рівень високий або значно вище за середній, а у більшості молодших школярів, які мають зовнішню шкільну мотивацію або низький рівень мотивації, середній інтелектуальний рівень або нижче за середній. В той же час нами не встановлено значущого взаємозв'язку між мотивацією, інтелектом та самооцінкою учнів (див. табл. 3), але важливою особливістю шкільної мотивації учнів, які розпочали навчатися за програмою «Інтелект України» є високий рівень інтелекту учнів з середнім (третім) рівнем шкільної мотивації.

Таблиця 3

Показники рівня інтелекту та шкільної мотивації учнів в залежності від програми навчання (бали, $M \pm m$)

Рівні мотивації	Програма навчання		
	«Інтелект України»	Гімназійна	В цілому
Перший	30,9 ± 0,53	30,1 ± 1,56	30,7 ± 0,52
Другий	29,6 ± 0,60	28,2 ± 1,40	29,1 ± 0,60
Третій	33,0 ± 0,47 [#]	29,8 ± 1,85	31,4 ± 1,05
Четвертий		23,0 ± 4,24 [*]	23,0 ± 4,24 [*]
В цілому	30,5 ± 28,6	28,6 ± 0,38	29,8 ± 0,89

* значущість відмінностей в залежності від рівня шкільної мотивації $p < 0,05$

[#] значущість відмінностей в залежності від рівня інтелектуального розвитку $p < 0,05$

Нами встановлено, що самооцінка дитини через сприйняття її вчителем була вища в учнів з низькою шкільною мотивацією, що може свідчити про формування певного емоційного взаємозв'язку учасників навчально-виховного процесу.

З'ясувалося, що у більшості учнів, які мають високу шкільну мотивацію збільшується можливість благосприятливої психологічної адаптації.

Для визначення здібності до систематизованої, планомірної, методичної інтелектуальної діяльності, нами була використана *методика «Матриці Равена»* (кольоровий варіант).

За рівнем інтелектуального розвитку на початку навчального року діти в обох групах не мали суттєвих відмінностей, що на нашу думку є наслідком якісного відбору до школи (див. таб. 4).

Таблиця 4

Характеристика інтелектуального розвитку молодших школярів на початку навчального року (бали, $M \pm m$)

	Групи порівняння	
	ЕК, n=60	КК, n=30
Субтест А	9,9 ± 0,2	9,7 ± 0,3
Субтест В	8,0 ± 0,3	7,8 ± 0,5
Субтест АВ	9,7 ± 0,2	9,0 ± 0,4
Загальний рівень	27,7 ± 0,6	26,6 ± 1,1

Сучасна школа все впевненіше стає на інтенсивний шлях не тільки в засвоєнні знань, але й у розвитку пізнавальних сил, і творчого потенціалу тих, хто навчається. Творчий пізнавальний процес, опирається на пошуково-дослідницьку активність, що забезпечує виявлення проблем, розкриття їхньої суті, прогнозування невідомого й способів його досягнення, оцінку наявних відомостей і одержаних результатів з погляду вартих цілей.

Загальним вираженням творчих здібностей у дитячому віці слугує випереджальний розвиток. Істотна роль у творчому пізнавальному розвитку належить процесу розуміння. У ході розуміння здійснюється пошук зв'язку між елементами матеріалу. Усвідомлення зрозумілого становить провідну ланку в саморегуляції творчого процесу. Структурними компонентами творчого потенціалу дитини є пізнавальні потреби.

Одним зі структурних елементів творчого процесу є креативність [5].

Здатність до продукування нових ідей, адаптивно реагувати на нове, знаходити нетрадиційні способи вирішення проблем, схильність до дивергентного мислення є невід'ємною складовою здібних та обдарованих дітей.

Для виявлення рівня оригінальності, швидкості та гнучкості креативного мислення був використаний *фігурний тест Торранса*.

Зазначимо, що учні які мають високий рівень креативності, впевнені у своїх здібностях, мають адекватну самооцінку, проявляють більшу ініціативу, особисту незалежність суджень і дій; молодші школярі з рівнем креативності в нормі зовні добре адаптуються, мають адекватну самооцінку, товариські; учні з низьким рівнем креативності вкрай важко переживають невдачі, остерігаються висловити свою думку, піти на ризик, бояться удару по самолюбству, дистанціюються від своїх однокласників.

Таблиця 5

Порівняльна характеристика динаміки креативності учнів початкової школи (бали, $M \pm m$)

	Періоди дослідження креативного розвитку учнів	
	ЕК, n=60	КК, n=30
Оригінальність	5,9 ± 0,39	3,1 ± 0,43 [#]
Швидкість	9,8 ± 0,08	8,7 ± 0,43*

Гнучкість	3,5 ± 0,12	2,5 ± 0,12*
Примітки: # - різниця між учнями за різних програм достовірна при p≤0,05		

У результаті дослідження були отримані наступні результати (див.табл.5): в класі, учні якого навчаються за програмою «Інтелект України», оригінальність – 5,9 ± 0,39, в гімназійному класі - 3,1 ± 0,43[#]; швидкість в класі «Інтелект України» - 9,8 ± 0,08, в гімназійному класі - 8,7 ± 0,43*; гнучкість в класі «Інтелект України» - 3,5 ± 0,12, в гімназійному класі - 2,5 ± 0,12*.

Отримані данні свідчать, що рівень креативності, за усіма показниками, в учнів, які навчаються за програмою «Інтелект України», спочатку навчання був вище, ніж в учнів, які навчаються за гімназійною програмою.

Висновки. Аналіз отриманих результатів дозволив дійти висновків, що академічно здібні учні, які навчаються в системі меритократичної освіти характеризуються високим рівнем благополуччя взаємин у групі та високим рівнем креативності; система взаємодії структури самооцінки є цілісною, виражена достатня шкільна мотивація, яка взаємозалежна з високим рівнем самооцінки учнів. Учні з адекватною самооцінкою мають більш високий рівень успішності, різносторонню діяльність, а також спрямованість на пізнання себе та інших.

Література

- 1.Бурлачук Л. Психодіагностика / Л. Бурлачук. – СПб.: Изд-во «Пітер», 2002. – 352 с.
- 2.Вікова та педагогічна психологія: навч. пос. / [О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднічук та ін.]. – К.: Просвіта, 2001. – 416 с.
- 3.Гезей О. М., Назаренко Г. І., Рябова З. В. Стратегія роботи з обдарованими дітьми в початковій школі / О. М. Гезей // Метод. посіб. для вчителів початкових класів та батьків. – Х.: ХОНМІБО, 2008. – 164 с.
- 4.Климчук В.О. Творча особистість: дослідження ціннісного рівня внутрішньої мотивації навчання // Психологія. Зб. наукових праць. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова. Вип. 18. – 2002. – С. 236-240.
- 5.Музика О.Л. Інвенційно-стратегіальна модель розвитку творчо обдарованої особистості // Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія №12. Психологічні науки: Зб. наукових праць. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2006. – №12 (37). – С. 130-136.
- 6.Никончук Н.О. Розвиток рефлексії особистісних якостей у молодшому шкільному віці // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький держ. пед. ун-т імені Григорія Сковороди»: Наук. - теор. зб. – Переяслав- Хмельницький, 2006. – С. 97-102.
- 7.Шкільна адаптація та психологічний вік. / «Початкова школа» науково-методичний журнал. №1 (91) січень 2002. С. 5-10.

References

1. Burlachuk L. Psixodiagnostika / L. Burlachuk. – SPb.: Izd-vo «Piter», 2002. – 352 s.
2. Vikova ta pedagogichna psihologija: navch. pos. / [O.V. Skripchenko, L.V. Dolins'ka, Z.V. Ogorodnichuk ta in.]. – K.: Prosvita, 2001. – 416 s.
3. Gezej O. M., Nazarenko G. I., Rjabova Z. V. Strategija roboti z obdarovanimi dit'mi v pochatkovij shkoli / O. M. Gezej // Metod. posib. dlja vchiteliv pochatkovih klasiv ta bat'kiv. – H.: HONMIBO, 2008. – 164 s.

4. Klimchuk V.O. Tvorcha osobistist': doslidzhennja cinnisnogo rivnja vnurishn'oi motivacii navchannja // Psihologija. Zb. naukovih prac'. – K.: NPU im. M.P. Dragomanova. Vip. 18. – 2002. – S. 236-240.
5. Muzika O.L. Invencijno-strategial'na model' rozvitku tvorcho obdarovanoi osobistosti // Naukovij chasopis NPU im. M.P. Dragomanova. Serija №12. Psihologichni nauki: Zb. naukovih prac'. – K.: NPU im. M.P. Dragomanova, 2006. – №12 (37). – S. 130-136.
6. Nikonchuk N.O. Rozvitok refleksii osobistisnih jakostej u molodshomu shkil'nomu vici // Gumanitarnij visnik DVNZ «Perejaslav-Hmel'nic'kij derzh. ped. un-t imeni Grigorija Skovorodi»: Nauk. - teor. zb. – Perejaslav- Hmel'nic'kij, 2006. – S. 97-102.
7. SHkil'na adaptacija ta psihologichnij vik. / «Pochatkova shkola» naukovo-metodichnij zhurnal. №1 (91) sichen' 2002. S. 5-10.

Щербакова О. О.

Психологическая характеристика академически способных учеников в условиях меритократического образования

Статья посвящена исследованию личностных особенностей академически способных учеников в условиях меритократического образования. Определена связь между достаточным уровнем школьной мотивации и высоким уровнем самооценки учеников в классах "Интеллект Украины", а также высокий уровень благополучия взаимоотношений в группе и высокий уровень креативности академически способных учеников начальной школы в условиях меритократического образования. Источников - 7.

Ключевые слова: младший школьник, меритократическое образование, академически способные дети, интеллектуальный потенциал нации, креативность.

Shcherbakova O.O.

Psychological characteristics of academically capable pupils in terms of meritocratic education

The article deals with the investigation of the personality characteristics of academically capable students in terms of meritocratic education. The relationship between a sufficient level of school motivation and high self-esteem of pupils in classes "Intellect of Ukraine" and the high level of well-being and relationships in groups as well as a high level of creativity of academically capable primary school pupils in terms of meritocratic education were defined. Resources – 7.

Key words: primary school pupil, meritocratic education, academically capable children, intellectual potential of the nation, creativity.

Щербакова Олена Олександрівна - здобувач ДУ "Інститут охорони здоров'я дітей та підлітків АМН України", практичний психолог Харківської гімназії №169, м. Харків.

УДК 059.9.01

Ягієв І. І.

**ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ У
САМОПРОГОЛОШЕНИХ АТЕЇСТІВ: ЗНАЧЕННЯ НАТУРАЛІСТИЧНИХ
ВІРУВАНЬ**

У статті розглядається питання зв'язку психологічного благополуччя осіб, що ідентифікують себе як атеїсти, зі змістом їх переконань. Наводяться результати емпіричного дослідження, згідно з якими низка складових психологічного благополуччя виявляється вищою у тих, хто, вважаючи себе атеїстом, дотримується онтологічного натуралізму – уявлення про те, що поза фізичним каузально замкненим світом, що

393